„БРАНИК“ ИЗЛАЗИ
пет пута на недељу.

ПРЕТПЛАТА и ОГЛАСИ
шаљу се на администрацију.
А РУКОПИСИ
уредништву „Браника“ у Нови Сад.

Рукописи се не враћају.

БРАНИК

ЦЕНА ЈЕ „БРАНИКУ“
За Угарску Србију, Босну и Херцеговину и др. стране земље

на годину	К 34·—	46·—	дин.
на по године	К 17·—	23·—	„
на чет. „	К 8·50	11.50	„

Поједини бројеви стају 12 пот.

ОГЛАСИ
рачунају се 10 пот. од реда ситних слова

Уредништво и администрација „Браника“ налази се у кући А. Пајевића у Дунавској ул. бр. 36.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ СЛОБОДОУМНЕ СТРАНКЕ.

Бр. 196. У Новом Саду, у суботу 29. септембра (12. октобра) 1912. Година XXVIII

РАТНА ПРОКЛАМАЦИЈА

НИКОЛЕ I.

Краља и Господара Црне Горе и Брдâ.

ЦРНОГОРЦИ!

Тужни вапај, који допире из Старе Србије од тамошње наше потлачене браће, не може се даље подносити.

Онамо немилосно кољу не само људе, него жене и нејаку ђецу српску. Гладно, јадно и плијењено српско се робље потуца по горама и око гаришта својијех домова кликујући вас, да га заштитите и избавите.

Дужност и љубав рода налажу вам да похитате браћи у помоћ. Знам, да бисте ви то и до сад учинили са урођеном вам одважношћу, да Ме нијесте слушали и ишчекивали исход Мојијех мирољубивих напора за заштиту мученика испреко границе.

Моје наде, да ће се наћи начин да се без проливања крви Срби у Турској ослободе мука, не остварише се, те сад, колико год је Мојем срцу тешко нарушити тишину европскога мира, не остаје Ми до латити се сабље — оне сабље, коју су ваши очеви неустрашиво шљедовали на Вучијем Долу, Никшићу, Бару и Улцињу.

ЦРНОГОРЦИ!

Уз нас је правда, а коцка је бачена, па што Бог да и срећа јуначка!

Замном, јунаци, да руку пружимо браћи у невољи, као и витешкој Малесији, која се ево двије године лавски бори за своја права, слободу и сједињење са Црном Гором.

Нијесмо сами. С нама је Бог, с нама су балканске хришћанске краљевине, са којијема смо удружени у заједницу, за којом сам вазда чезнуо и коју су све од навале азијатског освајача жељно очекивали толики пасови балканских народа.

Имам тврду наду у мишице, ред и послушност синова Мојијех старијех војника, да им ништа неће бити немогуће, но да ће сад височије него икад уздигнути углед драге Домовине и прослављено црногорско оружје новим сјајем обасјати.

Смјелост је ухватити се у коштац са једном великом царевином, али то баш приличи Мојем витезу, Мојем Црногорцу, у толико прије, што му је најмилије уложити се за браћу. Пратиће нас симпатије свега образованог свијета, свега нашега српскога рода и осталога Словенства, а витешке руке са мачевима пружају нам Краљеви: Србије, Бугарске и Грчке, чији су народи у овоме светоме подузећу с нама збратимљени. Ми ту царевину не затичемо из обијести, већ из најплеменитијих побуда, да спријечимо коначно уништење своје прекограничне браће.

ЦРНОГОРЦИ!

Вашијем мушкијем кроком похитајте онамо ђе се страда, ђе се мучи, ђе се плаче. Нека повезана браћа Старосрбијанци час прије угледају ваше славне барјаке; нека рекну: „ево браће, ево осветника испод Ловћена, Кома и Дурмитора, ево синова Црне Горе ђе долијећу у наш загрљај, и сад нијесмо више ми ни сираци, ни робови!“ Тамо ћемо се срести са нашом драгом браћом из Србије, коју предводи њен витешки Краљ, Мој љубљени зет, да се с њима жељно загрлимо, заједно носећи потлаченима слободу.

Нека се благословом Божјим и Светога Петра Цетињскога и свијех наших светаца остваре снови из ране Моје младости, кад сам пјесмом наговјештавао овај знаменити дан и загријавао српске груди вјером, да оружани морамо поћ':

Онамо онамо, за брда она!

Живјели Црногорци! Живио балкански савез!

На Цетињу, 26. септембра 1912.

Никола с. р.

Рат на Балкану.

— Сјајна победа црногорске војске над турском војском. — Црногорци освојили Дечић. — Србија на прагу рата. — Напад цариградске руље на балканска посланства и на руску амбасаду. — Ратна прокламација црногорског краља Николе. — Силан утисак ратне прокламације црногорског краља Николе на јавно мнење у Србији. — Победа Арнаута над Есад-пашом. —

Из Црне Горе, која је прва заратила на земљу крволока и куге: на Турску, стигоше нам ноћас радосни гласи, — гласи о сјајној **црногорској победи над турском војском** и о заузећу турске утврђене позиције код Дечића, где су Црногорцима пала у руке и четири велика турска топа.

По вестима, које смо ноћас добили из Београда, Србија ће кроз најкраће време огласити рат Турској. Полузванична једна вест из Софије пак казује, да бугарска влада хоће великим силама да поднесе неки против-предлог у погледу реформа у европској Турској, али тај корак нема смисла сада, где рат грува и у врата Бугарске. Такав корак бугарске владе био би кобна погрешка, јер би се Турској дало времена, да доврши своју мобилизацију, која врло споро иде. У осталом бугарски народ тражи, да се не оклева, него да се и Бугарска угледа на Црну Гору.

Балканске државе не смеју више оклевати с објавом рата Турској, јер сваки је дан прескуп. Ено цариградска руља већ напада њихова посланства, а није поштеђена чак ни руска амбасада, само што је код ове турску руљу дочекала и сузбила руска стража

Црногорски краљ Никола је издао дана 26. септембра (9. октобра) о. г. **ратну прокламацију**, у којој је краљ Никола начином, који је својствен само томе великом српском државнику и јунаку, разложио свом народу, зашто је Црна Гора завојштила на Турску. Тај ратни поклич јунака са Вучјег Дола и толиких других бојних поља, тај клик старога орла српског одјекнуо је целом Црном Гором па и у Србији и електрисао је духове српских јунака. А ено већ првог одјека на тај јуначки поклич: Сјајна црногорска победа над некрстом. Баш у овај мах, кад ове редове пишемо о тој прокламацији, стиже нам она са Цетиња и данас је доносимо на челу листа. Уверени смо, да ће она силно утецати на све Србе, где год их има!

Као јалова показала се нада цариградских ефендија и туркофила, да ће Арнаути сви листом пристати уза Турке. Ономадашњи арнаутски напад на колону генерала Есад-паше и уништен турски батаљон поучио је Турке и њихове пријатеље о сасвим противном.

Ноћас смо примили пуно телеграфских извештаја, које ниже износимо.

*

— Сјајна црногорска победа над турском војском. —

Подгорица, 27. септ. (Стигао у 1 с. после поноћи.)

Црногорска војска је данас сјајно победила турску војску код Дечића, који је освојен са четири велика топа. (Дечић је утврђено турско место тик на црногорској граници преко пута од Подгорице, близу Диноша и Туза. — Ур. „Бр.“)

— Кнез Арсен Карађорђевић у Србији. —

Београд, 27. септ.

Јуче је допутовао овамо кнез Арсен Карађорђевић, брат краљев, коме ће — како се чује — бити подељено одлично место у војсци.

— Србија уочи рата. —

Београд 27. септ.

Министарске седнице држе се непрестано. Одговор аустро-руској ноти није још одређен. За данас су сазвани чланови Народне Скупштине на коференцију, да се са владом договоре о даљем држању поводом ноте. Данас нема седнице скупштинске.

Обустављено је примање добровољаца за сада, јер се је пријавио од више велики број.

Алармантне вести, да Србија данас објављује рат, сасвим су неистините, а настале су ваљда поводом тим, што се чује, да је **спремљена ратна прокламација краља Петра** за сваки случај и то на језицима: српском, бугарском, грчком и арнаутском.

Све медицинарке су додељене болницама као помоћни војни лечници.

Престолонаследник Александар отишао је у унутрашњост, да прегледа све трупе.

Бугарска је предложила Србији, да уведу потпуну узајамност код примања и валутирања обостраног новца. Србија је тај предлог примила.

Ноћашњи оријент-експрес Турска је вратила са границе.

— Турска бије последњи бој у Европи. —

Београд, 27. септ.

Секретар бугарског посланства у Паризу, пролазећи овуда, изјавио је једном новинару, да су париски политички и дипломатски кругови уверени, да је **рат неизбежан**, а да је победа Балканаца сигурна, Турска пак да бије последњи бој у Европи.

— Поздрав хрватских Сокола браћи. —

Софија, 27. септ.

Хрватски Соколски Савез одговорио је депешом Бугарском Јуначком (Соколском) Савезу уз одушевљен поздрав бугарској борби за ослобођење браће, а бугарском оружју зажелио је срећу.

— Бугарски противоредлог за реформе. —

Софија, 27. септ.

Полузванично јављају, да ће Бугарска ставити велесилама противпредлог за реформе, али нема изгледа за мирно решење. Та акција бугарске владе озловољила је бугарско јавно мњење и сматра се за помагање Турској, да ова доспе спровести мобилизацију турске војске, која споро иде.

Аустро-угарски посланик овдашњи је изјавио, да је бугарски рат сигуран, ако још данас не пође за руком, да се Бугарска склони на мир, у што је тешко веровати.

— Напад турске руље на посланства. —

Цариград, 27. септ.

Уличка руља приредила је овде велике демонстрације против посланстава балканских држава. У грчком посланству нађено је 50 каменица, које су бацили демонстранти. Покушан је напад на руску амбасаду, али је руљу одбила стража, која се састоји из матроза са руског стацијонера „Кубанца“.

— Српски владин лист о положају. —

Београд, 27. септ

Вечерашња владина „Самоуправа“ доноси чланак, који се сматра за парафразу одговору српске владе великим силама. У том се чланку каже:

„Не можемо приговорити хуманој тежњи великих сила за миром, али пошто велесиле, обећавајући реформе, придржавају право, да се споразумеју о реформама, нема доста јемства за остварење мира, јер велесиле могу да се и не споразумеју, а то би одложило реформе. Неодређеност овога обећања изазива песимизам код Балканаца и чини проблематичним резултат акције сила. Пре 15 дана би посредовање сложне Европе имало сигурна успеха, али сада — после мобилизације и концентрације војске те после објаве рата од стране Црне Горе, **прекасно** је! За то се надамо, да ће тежње Балканаца за побољшањем стања њихове браће наћи признања великих сила и европске јавности и у случају, ако жеље за миром не буду остварене. Културни свет цениће оправданост држања, а дипломатија неодољивост прилика, које решење балканскога питања препуштају оружју, пошто су деценијама сва друга средства исцрпљена. Балканске државе нису криве, ако прилике пођу нежељеним правцем.“

Овај чланак полуслужбеног листа јасно наговештава **скорашњи рат.** Сви други овдашњи листови још јасније и још енергичније поручују Европи, да је **прекасно**, јер Балканци чекаху помоћ Европе узалуд кроз десетине година. „Штампа“ каже, да је **Европа трговала са 23. чланком Берлинског Уговора** стичући милијарде од Турске, док су Балканци гинули.

— Митрополит Нићифор вођа добровољаца. —

Београд, 27. септ.

Проносе се гласови, да је бивши рашко-призренски митрополит Нићифор Перић изјавио, да свакако жели да буде вођа српских добровољаца.

— Утисак црногорске ратне прокламације у Србији. —

Београд, 27. септ.

Овде је највећи утисак учинила ратна прокламација црногорскога краља Николе I., у којој он каже, да **жели, да срдачно загрли краља Србије**, носећи слободу браћи.

— Успеси црногорске војске. —

Београд, 27. септ.

Вести, које долазе са Цетиња, кажу, да **Црногорци бомбардују и Шипчаник**, који ће за кратко време такође пасти Црногорцима у руке.

— Арнаути напали Есад-пашину колону. —

Солун, 27. септ.

Арнаути су напали колону дивизијоног генерала Есад-паше, која је марширала за Скадар. Арнаути су **сасвим уништили батаљон Турака**.

Обмана мађарских државника.

Хришћанске државе на Балкану имају ту велику задовољштину, да цивилизирани, да културни свет стоји уз њих. Поред неких малих изнимака *чине велику изнимку мађарски државници*. У том погледу мађарски државници далеко превазилазе и саме затуцане аустријске државнике. У Бечу има ипак аустријских Немаца, који подижу свој глас у име човечанства у корист хришћана на Балкану. Али у Будимпешти сви мађарски државници и политичари одлучно су против хришћанских држава на Балкану, а у корист Турака. Са догађајима на Балкану симпатије за Турке све то већма расту, те могу опет доћи до степена фанатизма онога *„чок јаша!“* од године 1876. Али тешко да ће се моћи данас обновити ношење почасне сабље каквом Керим паши у Цариграду.

Па је чудновата појава, да мађарска опозиција, иако је у таквој мери огорчена против Беча, против данашње мађарске владе, па против *Тисе и Лукача*, да се у сабору тукла са полицијом — ипак нема речи симпатије за хришћанске балканске државе, него се *слаже* са бечком балканском политиком.

А у том лежи она неизмерна, она колосална *самообмана* мађарских државника.

Шта се може надати мађарски народ из данашњега крвавога развоја ствари на Балкану? Зло је за мађарски народ: било да победе хришћанске државе, било да победи Турска. Али на сваки начин да је у нечем боље за Мађаре, ако победе хришћанске државе.

Било је време, кад су Мађари стављали своју будућност у споразуму са хришћанским народима на Балкану. То је било за доба аустријскога апсолутизма, па је на челу те мађарске политике стајао главом Лауш *Кошут*. После октобарске дипломе од године 1860, било је познато братимљење међу Мађарима, Србима и Хрватима. Покојни кнез *Михајло* послао је у Карловце Јована *Ристића*, да српски Благовештенски сабор не би нагињао Бечу, а хрватски сабор није хтео шиљати своје посланике у бечки Рајхсрат. Па још после битке код Кенигреца године 1866. покојни гроф Јулије *Андраши* није се хтео мирити са Бечом, већ је изјавио, да он хоће пријатељство са народима европскога Истока, и споразума са немађарским народима Угарске. Али чим је Беч попустио Мађарима, дошло је до поравнања од године 1867. и гроф Јулије Андраши

постао је најодушевљенији привржевик аустријске политике на Истоку, па је он, као министар спољних послова наше монархије, на берлинском конгресу године 1878. имао највише уплива, да је нашој монархији поверена окупација Босне и Херцеговине. *Али у оно доба мађарски народ је био одлучно против окупације.* Кад се приправљала окупација, са једнога краја Угарске на други орио се глас Мађара: *не треба нам Босна.* Али наскоро покојни *Коломан Тиса* знао ја *запланити* Мађаре познатом својом изреком о *словенској хидри.* Мађари се научили на окупацију Босне и Херцеговине, па су се одушевљавали за бечку империјалистичку политику на европском Истоку, држећи да је та бечка империјалистичка политика *мађарска* империјалистичка политика — једна велика *обмана.* Кад је дошла године 1908. анексија, Мађари су били одушевљени, а српски глас на угарском сабору није се смео ни чути против анексије.

Па та струја у мађарских државника и политичара траје још и данас у самој мађарској опозицији, ма да је иста опозиција у највећој мери огорчена против Беча.

Али шта може бити из данашњега рата на Балкану? Ако хришћанске државе на Балкану *победе Турску,* то те државе богме не ће никад моћи заборавити непријатељско држање мађарских државника против хришћанских народа на Балкану, те не ће *никад* више моћи задобити оно поверење, што су некад имали. *Владаће неповерење против Мађара.* Али ако победи Турска, то ће *још горе бити за Мађаре.*

Бечка балканска политика у рату на Балкану потпораваће потајно *Турке,* али наравно не у интересу Турске, него у *свом интересу.* Наша монархија *шириће* се по Балкану. Започеће у велико *политику тријализма.* Досадањи *дуализам постаће за монархију нека застарела ствар. Словенски* народи у монархији сачињавају знатну *већину* народа у монархији. Према томе *државна* политика ове монархије мораће постати *аустријско-словенска* Мађарски државници нису знали или нису хтели да решавају своје најглавније питање: *народносно* питање. Али Беч ће то питање врло *лако решити,* и то како народносно, тако и хрватско питање.

Мађари се у ужасној заблуди налазе. То је једна колосална *самообмана.* Чим се наша монархија буде *ширила* на Балкану, и буде према већини свога словенског становништва терала аустријско-словенску политику, она *не ће хтети, а не ће ни моћи одржати дуализам. Дуализма не ће више бити.*

Треба дакле да знају мађарски државници, да би *била последица победе Турске над хришћанским балканским државама, уништење дуализма.*

Али у сред одушевљења мађарских државника за Турке, дође вест као *гром* из Беча. Војени министар у Бечу *иште нових* **400** *милијона за војене потребе.* Шта ће сад мађарска опозиција? То је нова *самообмана* са мађарском империјалистичком политиком.

⊙

Политички преглед.

— **Опет нови огромни терети.** Бечка освајачка политика наваљује све грозније терете на грађане аустро-угарске монархије. Сад већ нису доста ни оних **250** милијона Круна, што их је ратна управа првобитно затражила од делегација, него сад ће да затражи **400 милијона** за опрему и наоружање војске и ратне м[illegible]рине. И то ће морати одобрити још ова делегација, што сада заседава у Бечу тако да се у новембру делегације у Будимпешти не ће ни састајати.

Не знамо само, одакле ће се истерати тај огромни намет?

— **Нови војени кредит.** Службено се јавља из Беча, да нови војени кредит у огромном износу од **420 милијона** Круна није прихваћен у заједничкој министарској конференцији. Томе да су се нарочито опирали оба министра финанција, Телески и Залески, па је тако у министарској седници доконано, да се тражени износ кредита има свести на најпотребније војене потребе.

Министар Телески наводио је, како је овогодишња жетва услед рђава времена и многих киша доста омануло, а и на новчаним тржиштима да се осећа врло мала и слаба склоност за извршење зајмова.

Оба министра-председника ступише у додир са члановима делегације, па су и ту осетили, да се кредит у тако огромном износу не ће моћи да изгласа.

Тумачено је са стране министра-председника *Лукача,* како тај кредит нема сврхе да послужи за потребе мобализације, већ да се указују извесне потребе већ од дужег времена код војске и код марине, које би подмирити ваљало. (Гле, гле! — Ур. »Бр.«)

Све то разлагање *није помогло,* и како се у посвећеним круговима тврди, заједнички министар финанција Билински је већ јуче или данас имао да поднесе Његовом Величанству односни закључак министарског већа.

— **Акција јужних Словена.** Из Беча јављају: Сада у среду се састао у Бечу извршни одбор хрватско-словеначке странке права на договор о неким питањима, која су у овом часу актуална. На тој конференцији су заступници Хрвати и Словенци из Хрватске, Славоније, Далмације, Босне Херцеговине, Корушке, Крањске, Штајерске и из Приморја. Како јавља „Босанска Кореспонденција", у извршном одбору ће се већати о **односајима који владају у појединим земљама, у којима живе Словени,** а претресаће се и питање о **организацији.** Још треба да се донесе закључак и о томе, који се кораци имају предузети у представничким телима, а **да се окрњена права јужних Словена поправе,** како у политичком, тако и у нацијоналном погледу. Нарочито се има порадити око тога, да се у часу, када Велике Силе настоје, да се Словенима на Балкану подели праведна автономија, уједно **и јужним Словенима у монархији осигурају сва народна права.** На тој конференцији били су између осталих: од Словена народни заступници: др. Шустершић, Корошец, Крек, Фон (за Приморје), заступник др. Брајц (Корушка), од Хрвата заступници: Спинчић и др. Старчевић (за Хрватску и Славонију), заступник Дринковић за Далмацију и заступник Перишић за Босну и Херцеговину. Још додаје »Х. К.« како су јужни Словени одлучили, да већ у првој седници заступничке куће устану сасвим енергично.

НОВИ САД, 28. септембра 1912.

— **Врховна осуда у Јукићеву процесу.** Осечка „Драва" хоће да зна, да је сто седморице смртну казну против Луке Јукића потврдио, али га предлаже на помиловање, дочим је његовим друговима снизио казну од 6 и 5 година на три године.

Вести из места и из народа.

Нови Сад, 28. септембра 1912.

— **Данашње ванредно издање „Браника".** Ноћас у 1 сахат после поноћи примили смо из главног стана црногорске војске у *Подгорици,* депешу о *славној победи црногорске војске* над Турцима и о заузећу турске позиције на Дечићу. Јутрос смо о том знаменитом догађају одмах издали ванредно издање „Браника", које је у неколико стотина распачано по вароши. Ову победу јуначке црногорске војске пропратили смо у том ванредном издању овим речма:

„Слава Богу и црногорском јунаштву! Ово је автентична вест из црногорског главног стана. А по томе се види, колико су *лажне* вести, које из Цариграда шиљу туркофилским листовима о некој арнаутској и турској „победи" над црногорском војском. Српска публика ће у мађарским (односно јеврејским) и швапским листовима за време овог рата читати *још много лажи* на штету праведне хришћанске ствари, али — „горје имијем сердца!« Не клонимо духом читајући лажи пријатеља вековног непријатеља православља! С тврдом вером у Бога и у снажну мишицу српску и српских савезника на Балкану чекајмо час, кад ће крст коначно да однесе победу над Азијатима! Јер ево, црногорски орлови већ *бију* и *побеђују* турску војску. Час јуначкој освети куцнуо је!«

Како се *крупно лаже из Цариграда,* види се и по томе, што су онамад пронели глас, да су Турци и Арнаути ушли у Подгорицу. А нама *синоћ* у 7 сати и 50 минута предају у Подгорици депешу са онако радосном вешћу о победи црногорске војске! Бадава, право је казао бесмртни Његош: »Нико крупно ка' Турчин не лаже!" А Турцима су *барабар у лагању* још само — пештанске новине.

— **Нису вређали Срби.** Онамад после подне су у наше уредништво један за другим дошли закупници овдашњег хотела код „Јелисавете" Ковач и Козма и саопштили нам, да многи на њих односе нашу белешку у претпрошлом броју, у којој се говори, како неки Јевреји поводом рата на Балкану злурадо говоре о Србима. Обојица су на поштену реч изјавили, да они апсолутно нису ништа рекли против Срба, а најмање оно, што им писац оне белешке меће у уста; они — рекоше — гледају свог посла и не мешају се у политику.

Констатујемо, да у нашој белешци није ничије име споменуто.

— † **Катинка удова Трифунац.** У Новом Саду је код своје родбине дне 25. о. м. испустила своју племениту душу уважена госпођа Катинка удова *Трифунац* у 67. години свог живота. Врла покојница је родом из старе патрицијске новосадске породице *Кодине* те је као такова била врло образована, свим женским врлинама украшена Српкиња. Покојна госпођа Катинка била је удата за пок. Миту Трифунца племенитог од Батфе, с којим је изродила троје деце. Осим деце њене завијени су смрћу ове честите покојне Српкиње у црно наши уважени суграђани Мита и др. Александар *Кода* и њихове три сестре, који у њој оплакују своју добру сестру, као и остала родбина.

Ојађеној породици наше искрено саучешће, а доброј покојници не је лака земља и вечан спомен међу нама!

— **Прослава 100-годишњице препарандије одгођена.** Како смо извештени, прослава 100-годишњице српске препарандије у *Сомбору одгођена* је. Школски Савет (?) на предлог управитеља препарандије одложио је прославу, мотивишући своје решење тиме, што ово *ванредно стање у автономији* смета прослави. Е, ово је чудо невиђено! Због тога што је автономија суспендована, због тога се одгађа прослава 100-годишњице једне најстарије српске културне установе! Биће ту друго по среди. Женантно је господи патријарху и епископима, да по дужности својој учествују у тој прослави, јер знају да су *криви.* А свакако је женантно управи препарандије, кад се види ово жалосно стање у мушкој препарандији, и шта чека српску школу поред таке препарандије. Далеко смо дотерали, лепо смо напредовали! Па чија је то срамота? Срамота оних, који се титрају са нашим светињама — док српском народу не досади та олигархија, па достојно не одмери мером.

А то ће ускоро бити. X.

— **Мала реална гимназија у Руми** отворена је прошле недеље. У први разред уписало се 145 ученика те су морали отворити две паралелке. За управитеља тога завода постављен је пензионирани професор г. Мојо Медић.

— **Поплаве у Угарској.** Услед поновних силних кишурина *Тиса* је код Сенте јако надошла те је полила добар део варошких виноградских земаља. *Морис* се опет излио из корита. У *торонталској* и *крашовско-северинској* жупанији поплава је ове године начинила *ужасну штету.* У Торонталу је званично установљена штета од **2,300.000** Круна, али ће она бити много већа. У северинском Банату пак штета је процењена на **730.705** Круна. Народ је у оним крајевима у највећој невољи, а ни друштво, ни држава не мари за њихову невољу. Наравно, од куда ће се држава етарати за гладну и голу сиротињу, кад ево опет иште **400 милијона** за војску и дредноте?!

— **Десет синова једне српске мајке под оружјем.** Један београдски лист сазнаје, да се у Београду налази нека госпођа *Пешковићка,* удова, која је у *војску испратила* и опремила *једанаеси синова,* од којих је један, најмлађи, ослобођен војне обавезе као неспособан. Поменута госпођа има још три одрасле кћери.

Евала овој српској мајци — новој мајци Југовића!

— **Сарајево у мраку.** Јављају нам из *Сарајева* под 25. септембра (8. октобра): Синоћ се је читав град изненада нашао у тмини, јер се поломио кабел на електричном строју, па је струје нестало. Међу светом на коргу завладала је управо паника. Све су трговачке радње одмах затворене. Полиција се појави на улицама; многе је ухапсила и тако је очуван мир.

— **ДОГАЂАЈЕ НА БАЛКАНУ** објашњавају књиге и мапе: **Цвијић, Карта Србије и Црне Горе К 1·60, Карта балканског полуострва** $^{43}/_{33}$ cm. (немачка) **К 1·20, Косанчић, Новопазарски Санџак** с предговором Цвијићевим К 1·20, Штојнец К. **Северна Арбанија** I. К 1·—, Штојнец, **Од Адрије до Црнога Дрина** К 1·—, Др. Хаџи Васиљевић, **Јужна Стара Србија** К 5·—.

Продаје „Напредак" у Земуну.

Новости са стране.

— **Први човек, који се ове године смрзао.** Ма да смо још подалеко од зиме, већ је један човек пао као жртва овога гадног времена. Стеван *Немет,* цигларски радник у Бачу, посвадио се онамад са својом породицом па се од једа добро насвирао ракије. Трештен пијан батргао се е кући капошварским друмом. Близу циглане се стропошта и чврсто заспи, да се никад више не пробуди: до јутра се на хладноћи смрзао.

Главна расправа

против Аркадија Марковића као кривичног суделача при проневери код Матице Српске.

(Свршетак.)

Спровођење је у књигама обавио Аркадије Марковић.

19. То се исто даје установити и у погледу оних 1000 К, које су на рачун „фонда Јована Наке« извађене из „Српске Штедионице« 15. јуна 1907. а спроведених у књигама оштећеногa друштва тек 31. децембра 1907.

20. На рачун фонда »Матице Српске« извађено је из „Српске Штедионице" 17. октобра 1908 године 3000 К, 25. новембра 1908. године 4000 К и 10. децембра 1908. године 2000 К, свега дакле 9000 К, која је свота присвојена.

Да се ово прикрије, фалсификована је благајничка подлога оних 887 К 95 пот, што су на рачун истога фонда 29. децембра 1908. године извађене из »Српске Штедионице«, а фалсификована је тако, што је на подлози пред сводту »887 К 95« као и пред — са урачунавањем камата постигнуту — своту „890 К 02" уписана бројка »9«, те је тако благајничка подлога показала своту 9887 К 95 п., односно 9899 К 02 пот. У накнаду губитка на каматама пак смештено је посебице 200 К као улог.

На основу благајничке подлоге раздели је Аркадије Марковић ту лажну своту од 9892 К 02 п. на двоје, и то на 9687 К 95 пот. главнице и 211 К 07 пот. камате, дочим благајничка подлога показује само 11 К 07 пот. полугодишње камате.

По мишљењу стручњака је дакле оче-

видно, да је Аркадије Марковић знао, да је мањкајућа свота већ раније присвојена, и да су оних 200 К у накнаду камате уложене.

21. Пошто би, услед присвајања већих улога, накнађивање камате у готовом новцу већ теже ишло било, — Аркадије Марковић је благајничке подлоге о каматама — да камате у саразмеру буду са главницом — на веће своте иставио, и на основу тако фалзификованих благајничких подлога спроваћао је лажне веће своте у књиге које је он водио.

Тако је поступио код „Закладе Васе Ђурђева«, уложене у »Панчевачку Кредитну Банку«, код које је благајничку подлогу (под 55) 31. децембра 1908. године место 998 К 44 п. иставио на 1578 К 44 пот.

22. Из истог узрока и у истој цељи спровео је 31. децембра 1909. године у књигама „Закладе Марије Трандафил" једну фиктивну, лажну ставку од 854 К 49 пот. и о тој ставци лажну благајничку подлогу (под 3) саставио.

23. Са истог разлога и у истој цељи је код »Закладе Марије Трандафил«, уложене у „Централни Кредитни Завод", 31. децембра 1909. године благајничку подлогу (под 4) место 190 К 74 пот. иставио на 1710 К 74 пот., даље

24. код »Закладе Александра Карађорђевића«, уложене код »Централног Кредитног Завод«, 31. децембра 1909 благајничку подлогу (под 11) место 7407 К 11 п. иставио на 10.407 К 14 пот., даље

25. код исте закладе, уложене у »Срп. Штедионицу«, благајничку подлогу (под 12) 31. децембра 1909. године место 1660 К 28 пот. иставио на 2260 К 28 пот., даље

26. код исте закладе, уложене у „Српску Задругу" 31. децембра 1909. године, благајничку подлогу, место 87 К 13 пот. иставио на 487 К 13 пот. и напослетку

27. код „Закладе Васе Ђурђева", уложене у »Панчевачку Кредитну Банку« 31. децембра 1909. године, благајничку подлогу (под 56) место 131 К 22 пот. иставио на 1333 К 16 пот. и на основу лажних благајничких подлога спровео је лажне ставке у књигама које је он водио, те тако их фалзификовао.

Пошто су, дакле, стручњаци одлучно установили, да је Аркадије Марковић имао знања о крађама што их је Лаза К. Манојловић починио, и да је, ради прекривања и ради осујећења открића, на благајничке подлоге и у књиге лажне ставке бележио, књиге фалзифицирао;

пошто је, по исказу Ђорђа Шилића, онда, када је исти сведок позвао на одговор Лазу К. Манојловића и Аркадија Марковића због мањка који се показао код закладе Павла Јовановића, — Аркадије Марковић трудио се да га утеши и изјавио да ће већ до краја године и камата утећи, овај факт показује то, да је Аркадије Марковић имао знања о присвојењу тих 10.000 К, и да је свесно, у цељи прекривања, фалзификовао књиге;

пошто су се — по исказу Душана Јанковића — Лаза К. Манојловић и Аркадије Марковић почешће скрили и у потаји расправљали;

пошто такођер Душан Јанковић сведочи, да је Аркадије Марковић онда, када је с дрви почео трговати, рекао Лази К. Манојловићу: „само ти дај овамо новац, сад треба за дрва, а кад утече, вратићу«, која се изјава и сведоку сумњивом видела, тако, да је о томе и пријаву учинио;

пошто Милан А. Ћирић сведочи, да је баш Аркадије Марковић био онај који се противио, да се инвентирање и шконтрирање обавља у одређено време и на одређени начин, и он је устајао за то, да се шконтрирање готова новца и вредносних папира посебице, свако у друго време обавља, наводећи као разлог, да »Матица Српска« мало званичника има за уредно, правилно шконтрирање, а очевидно је, да се при посебном и у другом и другом времену обављеном шконтрирању откривање присвојења отештава;

пошто се тужени, који је пре тога са врло скромном имаовином располагао, нагло обогатио и велико имање купио; — пошто се са сравњивањем књига даје установити, да је Аркадије Марковић 26., 27. и 28. децембра 1905. године, дакле за три дана 27.000 К, а 26, 27., 28, 29. и 31. децембра 1906. године, дакле за пет дана 44.000 К спровео кроз књиге као такове своте, које су тих дана, наводно, извађене из завода, дакле, да Аркадије Марковић није имао знања о благајниковом злочину; — да су те своте заиста онда извађене, када су у књигама спроведене, — морало би му упасти у очи, да се баш последњих дана у години ваде тако велике своте, које Матици Српској нису биле потребне;

пошто је очевидно, да се са лажним увађањем у књиге, истављањем лажних благајничких подлога и фалзификовањем књига откривање Манојловићева злочина отештавало, вршење злочина олакшавало и прекривало, — с друге стране пак, пошто горе изложене околности и дугим низом година с планом спроваћани поступак сведочи и то, да је Аркадије Марковић, у погледу помоћи после извршеног учина, и у погледу користи која из тога учина произлази, — са Лазом К. Манојловићем споразуман био: — напослетку

пошто је Лаза К. Манојловић како у течају трагања, тако и у течају истраге више пута исказао и тај исказ свој и после суочења са Аркадијем Марковићем одржао, на име, да је Аркадије Марковић имао знања о злочину што га је Лаза К. Манојловић починио, и да је добио удела од краденога новца, — то се по свему томе показује, да се кривица Аркадија Марковића може доказати, те да је оптужба мотивисана.

Истражни затвор се има одржати, јер они разлози, са којих је исти одређен, и сада постоје.

—

Лаза К. Манојловић се притужио, да је Душан Јанковић, који је с њим заједно био у служби код »Матице Српске«, више хиљада круна однео из његовога поседа, у цељи бесправнога присвојења.

Душан Јанковић је порекао, да је он извршио тај учин који му се на терет баца, а према томе порицању његову није се могао набавити доказ који би га теретио У помањкању доказа, дакле, оптужбу против Душана Јанковића ваљало је напустити

Нови Сад, 14. јула 1912.

Др. Ђорђе Коњовић,
кр. државни одветник.

НОВИЈЕ.

Беч, 27. септембра. Цар и краљ је примио шефа генералног штаба целокупне аустро-угарске оружане силе, генерала Блажа **Шемуу** у аудијенцију, која је врло дуго трајала.

Београд, 27. септембра. Свима турским посланицима на балканским дворовима наређено је, да напусте своје досадашње дужности. Турски поданици у балканским краљевинама биће стављени под заштиту Аустро-Угарске. Српски посланику Цариграду др. Јаша **Ненадовић** напушта Цариград крајем ове недеље.

Цетиње, 27. септембра. Малисори чврсто стоје уз Црногорце. Сви покушаји генерала **Есад-паше**, да Малисоре подмићивањем и обећањима задобије за Турке, изјаловили су се. Малисори не ће ни да чују за Турке, а малисорске вође нису отишли Есад-паши ни на договор.

Берлин, 27. септембра. У Арабији је опет букнула буна против Турске. Араби шире кроглас, у ком се вели да је дошао крај Турској.

Рат на Балкану.

— Даље вести о црногорским ратним успесима. — Бој на бугарској граници. — Србија ће у понедељак заратити. — Турска у процепу. — Аустро-Угарска тражи 400 милијона Круна, да се може умешати. —

ТЕЛЕГРАМИ

УРЕДНИШТВУ »БРАНИКА«.

Цетиње, 28 септембра. (Од нашег извештача.) Јуче у јутро послије објаве рата **отпочео** је бој на страни Тузи и Берана. Први топ је испалио књажевић Петар, којега граната је пала посред траншеја турске батерије на Планиници. То је изазвало силно одушевљење.

Краљ Никола са свитом, у којој су и војводе Божо и Шако Петровићи, посматрао је бој са врха Горице. После кратког отпора Црногорци заузеше Планиницу. За тим је продужена топовска паљба против Розама. Битка се цео дан продужила на фронту од Планинице до Језера. Успех наше артиљерије је добар. Књаз-наследник Данило је руководио бојем са Какаричке Горе. Данас заузет Дечић. Посада турска из Тузи опкољена. Говори се, да су Васојевићи заузели Бијело Поље у Новопазарском Санџаку. **Турци напустили Беране.**

Подгорица, 28 септембра. Брдо Дечић је упркос јуначког отпора турског заузето. Многи црногорски официри су изгинули. На обе стране су велики губитци. Црногорци освојише четири топа. Турски заповедник на Дечићу предао се Црногорцима.

Ова прва црногорска победа примљена је с неописивом радошћу. Из целог словенског света стижу краљу Николи силни поздравни телеграми.

Цариград, 28. септембра. Код Тимрута и Клисине на бугарској граници води се жива пушчана паљба.

Софија, 28. септ. У меродавним круговима очекују, да ће Грчка кроз који час завојштити на Турску. Чим то буде, Бугарска и Србија иду за њом.

Цариград, 28. сеп. Грци су напали турску стражу код Сапаријуце у дискатском округу. Још нема вести о исходу тога боја.

Београд, *28. сепшембра. Почешак непријашељсшва биће најкасније у* **понедељак**. *Краљ* **Петар** *иде у субошу у Ниш. Српска влада ће по свој прилици данас предаши Турској ношу, у којој ће Турској биши даш рок од 24 сахаша да испуни Србијине жеље, иначе ће јој биши објављен раш.*

Рутка (у Г. Угарској), 28. септ. Овуда је пропутовало 60 руских ђака за Србију, где ће као добровољци ратовати.

Солун, 28. септ. 2000 грчких добровољаца пређоше границу, али су сузбијени уз осетне своје губитке. Овде и у Цариграду се уздају, да ће Грчка одустати од балканског савеза (?) и да Грчка не ће Турској објавити рат.

Тулон, 28. септ. Три оклопљене крстарице добише заповест да буду спремне за полазак у грчке и турске воде.

Цариград, 28. септ. У Арбанији је одушевљење за рат. Арнаути свуда пристају уз Турке. (То се Турцима само снива! — Ур. „Бр.") Положај се пресуђује песимистично.

Данас се очекује *прекид односа* са Србијом, Бугарском и Грчком.

Беч, 28. септ. Угарски делегати су имали *поверљив* договор о великим војничким накнадним кредитима. Министар-председник *Лукач* се сав запенушио, наговарајући делегате, да одобре **400** милијона Круна за војску. Лукач прети, да инострана и војна управа с обзиром на *балканске догађаје* не примају на себе одговорност, ако не добију средства, која им неопходно требају. Инострана политика монархијина, вели Лукач, настоји, да рат на Балкану локализира. Ма како испао рат, пре а после ће настати тренутак, кад ћемо *морати учествовати у акцији*, која ће ићи за разбистрењем положаја; али наш глас може имати тежине само онда, ако му можемо прибавити важности. Не могу затајити мишљење, да би било кобно (?!), свим ускратити она средства, која се захтевају ради очувања интереса земље. (Које? Аустрије или Угарске? — Ур. „Бр.") Услед тога мора делегација одобрити средства, потребна за продужење те политике.

И жалосни мунговски делегати су живо клицали „ељен!" на то Лукачево чудовиште од говора!!

Управник: Др. Мих. Полит-Десанчић.
Одговорни уредник: Јанко Перић.

ОГЛАС

Стечај

на место **књиговође** Српског Народног Позоришта, које је остало упражњено оставком А. Ћосића, досадањег књиговође, расписује се стечај с роком **до 11 (24) октобра** о. г. а с годишњом платом од **700** круна.

Ко жели то место тражити, треба сведоџбама да докаже, да је способан самостално водити рачунске књиге по двоструком књиговодству, да је вешт склапати закључне рачуне и вршити целу новчану манипулацију.

Молбенице се шаљу до назначеног рока Управном Одбору Српског Народног Позоришта у Новом Саду.

У Новом Саду, 10. октобра 1912.

Начелник Српског Народног Позоришта:
А. Хаџић с. р.

487 (1—2)

ЗА ИЗДАВАЊЕ!

У згради Централног Кредитног Завода на спрату, издаје се од 1. новембра 1912. год.

један већи стан

од 5 соба са споредним просторијама. Обратити се треба

ЦЕНТРАЛНОМ КРЕДИТ. ЗАВОДУ У НОВОМ САДУ.

485 1—3

Требам одмах

ФАКТОРА

који је вичан свима штампарским пословима. Кондиција стална.

Ђорђе Ивковић,
власник штампарије и књиговезнице
486 1—2 у НОВОМ САДУ.

Трговина код „Невесте"

Петар Радовановић

НОВИ САД 483 2-3

потребује вештог аузлагаранжера. Ступање одмах.

Власник и издавалац: Деон. друштво Браник. Парна штампарија д. д. Бранка у Н. Саду.